Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر

فصلنامه‌ی علمی فضای جغرافیایی

دوره بیست و ششم، شماره‌ی ۹۴

تابستان ۱۴۰۵، صفحات ۵۲-۲۴

علیرضا فرازنده[۱]

زاهد شفیعی[۲]*

مهتاب جعفری[۳]

واکاوی راهبردهای گردشگری روستایی پایدار در پیرامون کلان‌شهرها

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۲۸

تاریخ انتشار: در دست چاپ

چکیده

گردشگری روستایی پایدار در پیرامون کلان‌شهرها با توجه به آنکه مقیاس کوچک و شکلی از گردشگری است، به توسعه اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و کالبدی روستاهایی که در پیرامون کلان‌شهرها هستند، کمک شایانی می‌نماید. با توجه به افزایش جمعیت شهرها و وجود منابع طبیعی بدون استفاده در روستاهای کشور، گردشگری روستایی پایدار در دهه‌های اخیر در روستاهایی که در ایران در پیرامون کلان شهرها هستند، را با مشکل مواجه کرده است. ازاین رو هدف اصلی پژوهش، ارائه راهکارهای گردشگری روستایی پایدار پیرامون کلان‌شهرها است. روش پژوهش حاضر کمی از نوع پیمایشی است و شیوه گردآوری اطلاعات به صورت مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی با ابزار پرسشنامه است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها توصیفی- پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری را ساکنان و مسافران روستای برغان تشکیل می‌دهند که با روش نمونه‌گیری هدفمند ۱۴۸ نفر انتخاب شد. برای تعیین روایی پرسشنامه‌ها از روایی محتوایی استفاده و همچنین برای تعیین پایایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد، وضرایب نشان داد که ابزار جمع‌آوری اطلاعات از پایایی بالایی لازم برخوردار می‌باشد. به منظور بررسی فرضیات پژوهش از مدل‌سازی معادلات ساختاری روش الگویابی معادلات ساختاری SEM با کمک نرم افزار SmartPLS 3 و تحلیل SWOT استفاده گردید. نتایج نشان داد که عوامل قوت گردشگری روستای برغان در بخش گردشگری فرهنگی و جاذبه‌های اکوتوریستی، سرمایه‌های گردشگری تاریخی و همچنین وجود برخی امکانات و تاسیسات گردشگری در منطقه می‌باشد. جاذبه‌های فرهنگی شامل مراسم آداب و رسوم و رسوم فرهنگی، شیوه زندگی مردم، آیین‌های مذهبی و تنوع غذایی می‌باشد. جاذبه‌های اکوتوریسیتی معطوف به مناطق گردشگری این روستا است. نقاط قوت تاریخی روستا در پل برغان و یا قلعه ایلخانی متمرکز شده است و تاسیسات گردشگری هم مرتبط با ایجاد استراحتگاه‌های گردشگری، مجتمع‌های گردشگری و ... است. در بخش نقاط ضعف که گسترده نیز می‌باشد، عموماً در حوزه مشکلات اقتصادی مانند بیکاری، ضعف در مکان‌های اقامتی و پذیرایی، مشکلات سرمایه گذاری، نوسانات اقلیمی و ... می‌باشد. فرصت‌های گردشگری روستای برغان مجاورت روستا با مکان‌های دیگری مانند آتشگاه است.

واژگان کلیدی: گردشگری روستایی، گردشگری روستایی پایدار، پیرامون کلان‌شهرها، روستای برغان.

[۱] گروه جغرافیا، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

[۲] گروه موزه و گردشگری، دانشکده پژوهش‌های عالی هنر و کارآفرینیً، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران.(نویسنده مسئول) z.shafiei@aui.ac.ir

[۳] گروه جغرافیا، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

مقدمه

مناطق روستایی ایران با دارا بودن مناظر طبیعی زیبا، روستاهای ساحلی، کوهستانی و جنگلی و تفاوت‌های اقلیمی بسیار زیاد و همچنین ترکیبی از آداب و سنن محلی که نشأت گرفته از تنوع فرهنگی است و می‌تواند محیطی راحت، فرحبخش و جذاب را برای گردشگران فراهم آورد (یگانه و نیک سرشت،۲۷:۱۴۰۰). صنعت گردشگری روستایی از یک طرف با تنوع‌بخشی به اقتصاد محلی و از طرف دیگر با تحرک رشد اقتصاد محلی می‌تواند نقش ارزنده‌ای در توسعهٔ مناطق روستایی و در نهایت توسعهٔ ملّی ایفا نماید(فدائی و همکاران، ۶۰۱:۱۴۰۱). کنفرانس جهانی گردشگری روستایی، گردشگری روستایی را شامل انواع گردشگری با برخورداری از تسهیلات و خدمات رفاهی در نواحی روستایی می‌داند که امکان بهره‌مندی از منابع طبیعی و جاذبه‌های طبیعت را همراه با مشارکت در زندگی روستایی مزرعه فراهم می‌آورد(فرمانی اردهانی،۴۱:۱۳۹۶). به طور کلی گردشگری روستایی یکی از راه‌های دستیابی به مزیت رقابتی و به عنوان یک راهبرد توسعه روستایی محسوب می‌شود(سلیمانی و همکاران، ۴۷:۱۴۰۲). گردشگری روستایی به عنوان فعالیت‌هایی تعریف می‌شود که بر مصرف در مناطق روستایی، فرهنگ‌ها، مناظر و مصنوعات متمرکز بوده، بر مناطق و ذینفعان مربوطه مانند موسسات دولتی و خصوصی، تأمین‌کنندگان و مصرف‌کنندگان تأثیر می‌گذارد و کمبود دانش در مورد نحوه عملکرد آن در فرهنگ‌ها و سیستم‌های مختلف وجود دارد (Billore,m 2018:143). با این وجود گردشگری روستایی از طریق مفهوم پایداری، بر حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی محیطی تمرکز دارد و به صراحت بر مشارکت مردم محلی و مسئولیت‌پذیری گردشگران در استفاده از منابع آن تاکید می‌کند(Gao & Wu, 2017:55). حال از آنجایی که روستاهای ایران از نظر شرایط اقلیمی مطلوب و داشتن قابلیت‌های انسانی و طبیعی ویژه می‌توانند به منزله جاذبه‌های منحصربه فرد مطرح شوند. داشتن فضاهای کالبدی، معماری‌های خاص، شرایط جغرافیایی، فرهنگ و آداب و سنن، فعالیت‌های اقتصادی، صنایع دستی، الگوی معیشت، سکوت وآرامش، مناظر بکر و متنوع از ویژگی‌های ارزشمندی است که به توسعه گردشگری روستایی در ایران کمک شایان توجهی می‌کند(بورقانی فراهانی، ۴۶:۱۳۹۲). یکی از انواع گردشگری روستایی، گردشگری روستایی پایدار است که نسبت به سایر انواع گردشگری دارای جذابیت‌های خاصی است. این جذابیت‌ها در رابطه با مناظر طبیعی، ذخایر طبیعی، پناهگاه‌های طبیعی و مناطق حفاظت‌شده، مناظر منحصربه فرد و تنوع زیستی از سایر انواع گردشگری متمایز می‌شوند(Paresishvili et al, 2017:346). امروزه با توجه به امر و اصل گردشگری روستایی پایدار بالاخص در پیرامون کلان شهرها، وجهی از گردشگری را نشان داده است که به طبع، تأثیرپذیری زیادی را از کلان‌شهرها می‌گیرد، با این وجود، طی سال‌های اخیر، گردشگری در روستاهای پیرامون کلان شهرها را مشکلات متعددی به لحاظ تعداد گردشگران، عوامل اقتصادی، زیست محیطی و اسکان روبرو است، ضمناً با توجه به اینکه گردشگری روستایی پایدار از طریق مولفه‌های اقتصادی، زیست محیطی، اجتماعی، فرهنگی و حتی بعضاً تاریخی نیز به وقوع می‌پیوندد؛ در روستاهای پیرامون کلان‌شهرها، این عوامل به شدت توسط مدیران و دولتمردان و برنامه‌ریزان گردشگری روستایی، نادیده گرفته شده است و باعث شده است تا روستاهایی که در پیرامون کلان شهرها هستند، گردشگران زیادی را نداشته باشند. ازاین رو رویکرد توسعه بر اصل و اساس شناخت زیرساخت‌های طبیعی و پتانسیل نیروی انسانی روستاهای پیرامون کلان شهرها قرار گیرد و با مد نظر قرار دادن مزیت نسبی متنوع‌سازی اقتصاد در این روستاها مهم گمارده شود. براین اساس روستاهای گردشگری که در پیرامون کلان‌شهرها واقع‌شده‌اند، به عنوان سرمایه شهرهای پیرامونی‌شان هستند (Countryside Agency,2002:16). براین اساس هدف پژوهش حاضر ارائه راهکارهای گردشگری روستایی پایدار پیرامون کلان‌شهرها است.

پیشینه پژوهش

در رابطه با پژوهش حاضر مطالعات متعددی انجام شده است که می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

ترلانی و همکاران[۴](۲۰۲۳) در پژوهش خود با عنوان «برنامه‌ریزی فضایی و گردشگری روستا برای توسعه سیراهکای سیپلانگ[۵] به عنوان یک مقصد گردشگری منطقه‌ای – غرب جاوا اندونزی» با استفاده از روش توصیفی- تحلیلی و ابزار مصاحبه به این

نتیجه رسیدند که این منطقه به حمایت از امکانات مختلفی مانند زیرساخت‌ها، اقامتگاه‌ها، مناطق تجاری و پارکینگ‌ها برای افزایش امکانات توریستی نیاز دارد. همچنین با توجه به محدودیت‌های موجود در دسترسی به منطقه گردشگری، ایجاد جاده دسترسی جدید و معرف برای تسهیل توسعه موثر ضروری است.

سولاج و همکاران[۶] (۲۰۲۲) در پژوهشی تحت عنوان«حمایت از احیای روستاها در راستای گردشگری پایدار در آلبانی» با استفاده از روش توصیفی- تحلیلی و سنجش تعداد۱۰۰ روستا به این نتیجه رسیدند که دولت آلبانی، تأثیر احیای روستاها را بر حمایت از گردشگری پایدار با افزایش علاقه بازدیدکنندگان، توانمندسازی کارآفرینی در گردشگری روستایی، عمدتاً در مزارع کشاورزی از طریق احیای اقتصادی نشان می‌دهد.

دیمورویک و همکاران[۲](۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «عوامل تعیین کننده حمایت ساکنان از توسعه گردشگری پایدار: پیامدها برای جوامع روستایی» با استفاده از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه به این نتیجه رسیدند که ارزش‌های درک شده گردشگری برای ارزیابی چگونگی توسعه گردشگری، پایداری آن برای یک جامعه، و تأثیر آن بر کیفیت زندگی ساکنان مهم است. ضمن اهمیت توجه به جامعه محلی به عنوان بازیگر مهم توسعه گردشگری به‌ویژه در مناطقی که می‌خواهند اقتصاد خود را با توسعه گردشگری پایدار رونق بخشند، هویدا شده است.

کورکیس و همکاران[۷](۲۰۲۱) در پژوهش خود با عنوان «نقش گردشگری روستایی در تقویت پایداری مناطق روستایی: مورد روستای زلاکوسا» با استفاده از روش تحقیق توصیفی- تحلیلی به این نتیجه رسیدند که موفقیت جامعه روستایی به موارد زیر بستگی دارد: تنوع فعالیت‌های اقتصادی که با انسجام جمعیت از طریق انجمن و سازمان‌دهی همراه است. فعالیت‌های سازماندهی شده با هدف مقامات محلی یا جمهوری؛ فعال‌سازی سرمایه انسانی و اجتماعی؛ و شروع فعالیت‌هایی که شامل گروه‌های حاشیه نشین می‌شود.

آن و آلارکون[۸](۲۰۲۰) در پژوهش خود با عنوان «گردشگری روستایی چگونه می‌تواند پایدار باشد؟ بررسی سیستماتیک» با استفاده از روش سیستماتیک مروری از میان مقالات به این نتیجه رسیدند که فعالیت‌های گردشگری روستایی می‌تواند با حمایت از «سلامت» جامعه روستایی از نظر اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی پایدار باشد. ازاین رو بررسی سیستماتیک گردشگری روستایی پایدار می‌تواند از بسیاری جهات به تحقیقات آینده کمک کند.

قادری و هندرسون[۳] (۲۰۱۸) در پژوهش خود با عنوان«گردشگری پایدار روستایی در ایران: نمایی از روستای هورامان» با استفاده از روش تحقیق کیفی از نوع توصیفی- تحلیلی به این نتیجه رسیدند که روستاییان نگران استفاده از منابع طبیعی و فرهنگی محلی برای مقاصد گردشگری هستند و پیامدهای منفی را که به نظر می‌رسد بیشتر از اثرات مثبت آن است، می‌شناسند. مشارکت در ابتکارات گردشگری روستایی دولت بسیار محدود بوده است که احساس می‌شود مزایای کمی برای ساکنان روستا دارد. بنابراین، سیاست‌های فعلی ناکارآمد به نظر می‌رسند و برای تحقق پتانسیل گردشگری روستایی پایدار، که مشارکت جامعه را در بر می‌گیرد، اصلاحات لازم است. جائو و وو[۴] (۲۰۱۷) در پژوهش خود با عنوان «احیای روستاهای سنتی از طریق گردشگری روستایی: مطالعه موردی روستای یوانجیا» با استفاده از روش سیستماتیک دانش به این نتیجه رسیدند که سه سطح مدل (مادی، اجتماعی و معنوی) مسیرهای مؤثری برای احیای موفق روستا هستند. توسعه به رهبری دهکده یا به رهبری نخبگان، توسعه درون‌زا و از پایین به بالا را به جای ترتیبی از بالا به پایین، تحقق می‌بخشد. تعاونی کشاورز وسیله‌ای نسبتاً

[4] Tarlani et al
[5] Demirovic Bajrami et al
[6] Sulaj et al
[7] Ćurčić et al
[8] An & Alarcón

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

عادلانه برای توزیع سود و مشارکت جامعه در چین است. فان فونگ و چیان لو[5] (۲۰۱۵) در پژوهش خود باعنوان «مشارکت جامعه و توسعه پایدار گردشگری روستایی: دیدگاه‌های جوامع محلی» با استفاده از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه به این نتیجه رسیدند که مشارکت جوامع محلی در تصمیم‌گیری، توانمندسازی و دانش جامعه در مورد گردشگری بر پایداری توسعه گردشگری روستایی تأثیر می‌گذارد. همچنین تسهیم دانش رابطه مثبتی بر توسعه پایدار گردشگری روستایی نشان نمی‌دهد. لذا اعتقاد بر این است که رابطه ضعیف بین ذینفعان گردشگری بر اثربخشی به اشتراک‌گذاری دانش تأثیر می‌گذارد. با توجه به پیشینه مطالعاتی مشخص گردید که تاکنون پژوهشی از باب واکاوی راهبردهای گردشگری روستایی پایدار در پیرامون کلان‌شهرها (روستای برغان) انجام نشده است و پژوهش حاضر یکی از نخستین پژوهش در این باره است.

ضرغام بروجنی و اسدی زارج (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «آینده‌پژوهی مقصدهای گردشگری روستایی، عنصر کلیدی در توسعه پایدار گردشگری استان یزد» با استفاده از روش کمی و استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا و تکنیک تحلیل محتوای کمی مبتنی بر تکنیک تایدا در آینده‌پژوهی و تدوین سناریو به این نتیجه رسیدند که در سطح مدیریت، مهم‌ترین استراتژی، ایجاد یک سازمان مدیریت/بازاریابی مقصد و تدوین برنامه مدیریت مقصد است. در سطح فعالیت، آموزش جامعه‌ی محلی و آماده‌سازی آن‌ها برای مشارکت در فعالیت گردشگری روستایی از سوی متخصصان و ایجاد تسهیلاتی از سوی بخش عمومی نظیر مشوق‌های معافیت مالیاتی برای سرمایه‌گذاران جهت تشویق سرمایه‌گذاری در روستا و گردشگری روستایی است. در سطح وظیفه نیز تغییر الگوی مصرف آب و آشنایی با روش‌های نوین مصرف آب و تکنیک‌های نوین آبیاری از سوی تمامی ذینفعان، رهنمود پیشنهادی برای رسیدن به سناریوی مطلوب آینده است.

ایمانی و معدنی(۱۴۰۲) در پژوهش خود با عنوان «گردشگری روستایی سبز: بررسی عوامل تأثیرگذار در توسعه گردشگری روستایی پایدار و محیط زیست» با استفاده از روش کیفی نظریه داده بنیاد و رویکرد استقرائی به این نتیجه رسیدند که گردشگری روستایی سبز می‌تواند ضمن توسعه گردشگری روستایی پایدار، از محیط‌زیست نیز محافظت نماید و انتظار می‌رود که مؤلفه‌های این نوع از گردشگری، بتوانند متضمن رویکردهای گردشگری پایدار و مسئولانه بوده و راهبرد گفتمانی مؤثری را ایجاد نمایند.

کاظمیه و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهش خود با عنوان «تدوین سناریوهای توسعه گردشگری روستایی در شهرستان هریس» با استفاده از روش تحقیق کیفی- کمی و ابزار مصاحبه و پرسشنامه به این نتیجه رسیدند که عدم اجرای سیاست‌ها وبرنامه‌ای مشخص برای توجه به گردشگران روستایی به عنوان سفرای فرهنگی، به عنوان سناریو سازگار شناسایی شد که با فرض برنامه‌ریزی منسجم و کارآمد در راستای طراحی فضاهای مناسب جهت برگزاری آیین‌های سنتی با استفاده از نمادهای فرهنگی پشتیبانی می‌شود.

علائی (۱۳۹۹) در پژوهش خود با عنوان «تحلیل نقش گردشگری روستایی در توسعه سکونتگاه‌های روستایی پایدار» با استفاده از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه به این نتیجه رسید که در مدل برازش رگرسیونی، ضریب تعیین برابر با (۰.۸۴۲)، و در سطح ۹۹ درصد معنادار بوده است که نشان‌دهنده تأثیر مثبت گردشگری روستایی بر ابعاد متغیرهای مستقل تحقیق می‌باشد. مقادیر ß در ابعاد اقتصادی (۷۷۵)، اجتماعی-فرهنگی (۰.۱۷۶)، کالبدی (۰۴۶)، محیطی (۰.۰۵۷) می‌باشد. گردشگری روستایی به دلیل ظرفیت‌های بالای اشتغال و درآمدزایی اگر مسئولین امر برنامه‌ریزی‌های دقیق و اصولی طرح نمایند می‌تواند نقش مهم و اساسی در توسعه روستایی منطقه داشته باشد و اگر چنانچه درست برنامه‌ریزی نشود موجب خسارت‌های زیست محیطی و مشکلات اجتماعی در منطقه خواهد شد.

گردشگری روستایی پایدار

توسعه گردشگری پایدار در مناطق روستایی باهدف حل برخی مشکلات مانند بازگشت مهاجرت از مناطق شهری به منطقه مبدأ، افزایش ثبات جمعیت فعال از طریق بهبود شرایط زندگی، فراهم کردن شرایط برای فعالیت‌های جدید اقتصادی، تجاری و حفاظت از محیط طبیعی و فرهنگ محلی است(Grgić et al, 2017:10). با توجه به مفهوم بازساخت که تغییر کیفی از یک

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

وضع سازمانی به وضع دیگر است، ادبیات موجود درخصوص نقش گردشگری در بازساخت سکونتگاه‌های روستایی به شکل پایدار، نشان می‌دهد که گردشگری روستایی به منزلهٔ راهبردی برای توسعهٔ پایدار روستا، از دههٔ گذشته مطرح شده است و هدف آن پاسخ گویی به تغییر در سیاست‌های کشاورزی روستایی و بخشی نیز با هدف تغییر در تفکر و عمل صنعت گردشگری بوده است(تولایی و همکاران، ۱۰۴:۱۳۹۲). ضمن آنکه گردشگری روستایی پایدار در حوزه‌هایی همچون ۱) گردشگری طبیعی، که بیشتر در تعامل با جاذبه‌های اکولوژیکی قرار دارد۲) گردشگری فرهنگی: که با فرهنگ، تاریخ و میراث فرهنگی و باستانی مردم روستایی مرتبط است و ۳) اکوتوریسم: نوعی گردشگری است که علاوه بر تعامل با جاذبه‌های طبیعی(مانند رودخانه، دریاچه فصلی و کوهستان‌ها با زندگی و هنجارهای مردم محله خود نیز در تعامل با جاذبه‌های طبیعی است، فعالیت می‌نماید و در ارتباط است (رضایی،۱۲۳:۱۳۹۹)، می‌باشد. در رابطه با گردشگری روستایی پایدار می‌توان اذعان داشت که گردشگری روستایی پایدار ارتباط تازه‌ای با طبیعت ارائه می‌دهد. واضح است که چرا گردشگری کشاورزی، اکوتوریسم و...، به عنوان اشکال جایگزین گردشگری در ده سال گذشته تا این حد رواج یافته‌اند و با کمک بازاریابی متوازن و حمایت‌های مالی قابل توجهی از سوی دولت‌ها و سازمان‌های دولتی و منطقه‌ای برخوردار شده است(Shcherbachenko et al,2021:45). همچنین این نوع از گردشگری می‌تواند مزایای اجتماعی و فرهنگی را برای مناطق روستایی به همراه داشته باشد. این می‌تواند یک تماس اجتماعی و فرهنگی بین جمعیت محلی و بازدیدکنندگان باشد. آگاهی از ارزش میراث و نیاز به حفظ آن هم در بین بازدیدکنندگان و هم در بین جمعیت محلی افزایش خواهد یافت (Krajcik et al, 2019:5) . با افزایش علاقه به پایداری گردشگری روستایی، انواع مختلفی از تحقیقات در مورد گردشگری پایدار روستایی انجام شده و دستاوردهای تحقیقاتی مرتبط با این بخش انباشته شده است(An & Alarcón, 2020:61)، بیشتر تحقیقات منافع اقتصادی ناشی از گردشگری روستایی، مانند اشتغال و سود اقتصادی، کیفیت و رضایت ساکنان از زندگی، و نگرش نسبت به گردشگری را به عنوان شاخص‌هایی برای ارزیابی این نوع از گردشگری مورداستفاده قرار داده‌اند(De Luca et al, 2017:359).

گردشگری روستایی پایدار در پیرامون کلان‌شهرها

در نواحی روستایی با توجه به وجود جاذبه‌های مختلف طبیعی، فرهنگی و انسان، ساخت الگوهای متنوع گردشگری وجود دارد که براساس معیارها و ضوابط، تقسیم‌بندی‌های متفاوت از این الگوها ارائه شده است. بررسی‌ها و مطالعات پیرامون الگوهای گردشگری رایج در نواحی روستایی نشان می‌دهد، گردشگری خانه‌های دوم و گردشگری روزانه از جمله الگوهایی هستند که در بسیاری از نواحی روستایی کشور، به ویژه در نواحی کوهستانی پیرامون کلان شهرها رواج دارند. این نوع الگوها شاید مهمترین شکل توسعه گردشگری در نواحی روستایی کشور باشد که شتابان در بسیاری از مناطق، به ویژه در نواحی روستایی اطراف کلان شهرها در حال رشد است. وجود مناظر طبیعی و شرایط خاص آب وهوایی، نواحی روستایی پیرامون کلان شهرها را به یکی از مهمترین و جذّاب‌ترین عرصه‌های گردشگری تبدیل کرده است، به گونه‌ای که آمدوشد گسترده افراد غیربومی برای گذران اوقات فراغت در فصول مختلف سال، شکل‌گیری الگوهای مختلف گردشگری را در پی داشته است(رضوانی و همکاران، ۷۰:۱۳۸۸). گردشگری در روستاهای پیرامون کلان‌شهرها موجب شده است تا رویکرد توسعه بر اصل و اساس شناخت زیرساخت‌های طبیعی و پتانسیل نیروی انسانی روستاهای پیرامون کلان شهرها قرار گیرد و مدنظر قرار دادن مزیت نسبی متنوع‌سازی اقتصاد در این روستاها مهم گمارده شود. لذا می‌توان روستاهای گردشگری پیرامون کلان‌شهرها را به عنوان سرمایه پیرامون این شهرها به شمار آورد (Countryside Agency,2002:16). چنین امری توجه به گردشگری روستایی پایدار را در مقیاس خرد در دو وجه و بعد اساسی ضروری می‌داند:

۱. بعد و وجه نخست مرتبط با مبداء گردشگری فرصتی، به معنای کلان شهرها و مد نظر قرار دادن اصل سپری نمودن اوقات فراغت و سطوح پراکنش فضایی این مهم در ارتباط با گویه‌ها و مولفه‌های مرتبط است.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

۲. بعد و وجه دوم، مربوط به روستاهای پیرامون کلان‌شهرها است که ییلاقی هستند و به عنوان مقصد گردشگری روستایی به شمار می‌آیند و خواستار دیدگاه منطقه‌ای و توجه به جغرافیای روستا همسو با برنامه‌ریزی، درآمد، اشتغال و پایداری امور محلی روستا می‌باشند(جوان و سقایی، ۱۱۰:۱۳۸۳).

به طور کلی گردشگری روستایی پیرامون کلان شهرها از یک طرف قابلیت اقتصاد سرمایه‌داری را در تصرف فضاهای جدید و ادغام ان‌ها را در چرخه مصرف باز می‌نمایاند، که در آن راهبرد کالایی شدن روستاهای پیرامون کلان شهرها به عنوان بخشی از اقتصاد و زیبایی‌شناختی معاصر کلان شهرها به شمار می‌آید(Kneafsey,2001:763). از طرفی دیگر گردشگری روستایی در پیرامون کلان شهرها ماحصل یک مضمون فراگیر از گریز از شهرها است که در حیطه و سیطره سرمایه‌داری رهیافت پسافوردیسم را در عبور از دیدگاه تک محور در نواحی روستایی به صورت کنش پذیر اقتصادی- اجتماعی که قادر است بستر ساز اشتغال و درامد باشد، در آمیختگی با صنعت زمین‌داری را به اجرا می‌گذارد (مافی و سقایی،۲۸:۱۳۸۷).

روش تحقیق

روش پژوهش حاضرکمی از نوع پیمایشی است. در این پژوهش از شیوه گردآوری اطلاعات میدانی و کتابخانه‌ای بهره گرفته شد. ابزار گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای فیش‌برداری از منابع مکتوب و ابزار مطالعات میدانی پرسشنامه است. در جهت تحلیل داده‌های پرسشنامه پژوهش از PLS و تحلیل SWOT استفاده شد.

همچنین در بخش یافته‌های پژوهش همسو با تیین و آزمون فرضیه‌های مطرح شده در پژوهش حاضر از مدل بیرونی یا مدل اندازه‌گیری هم‌ارز تحلیل عاملی تاییدی در نرم‌افزار لیزرل است. جامعه آماری کلیه ساکنان و شهروندان روستای برغان (۲۳۹ نفر) و مسافرین این روستا هستند که به علت بزرگ بودن حجم جامعه آماری از روش خوشه‌ای برای نمونه‌گیری استفاده شد. از این رو در ابتدا پژوهشگر خوشه‌های متعددی از پرسش شوندگان را ایجاد کرد که همگی دارای یک ویژگی همگن هستند، سپس از روش تک مرحله‌ای برای طبقه‌بندی خوشه‌ها استفاده نمود. روش تعیین حجم نمونه نیز با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شده است و از این رو حجم نمونه برابر با ۱۴۸نفر است.

فرضیه‌های پژوهش

- به نظر می‌رسد با رشد کلانشهرها روستاهای اطراف از تولید کننده به مصرف کننده تبدیل خواهد شد.
- به نظر می‌رسد رشد کلانشهرها (کرج و تهران) تأثیر در ساخت گردشگری روستاهای اطراف دارد و تأثیر آن در تمامی سطوح از ساخت جمعیت و فرهنگی و ... قابل مشاهده است.
- به نظر می‌رسد با آموزش در جامعه میزبان وو میهمان می‌تواند گردشگری را به سمت گردشگری سبز پیش برد.
- به نظر می‌رسد رشد فضایی بر اساس طرح آمایشی همراه با توسعه فرهنگی روستا می‌تواند الگویی باشد که در کنار توسعه گردشگری پایدار اقتصاد و فرهنگ بومی را حفظ و باعث تقویت آن گردد.

معرفی روستای مورد مطالعه

روستای برغان از توابع بخش چندار شهرستان ساوجبلاغ، با مختصات جغرافیایی ۵۰ درجه و ۵۶ دقیقه طول شرقی و ۳۵ درجه و ۵۷ دقیقه عرض شمالی، در فاصله ۱۳ کیلومتری شمال غربی شهر کرج واقع شده است. ارتفاع این روستا از سطح دریا ۱۶۵۰ متر است و آب و هوای آن در بهار و تابستان معتدل و در پاییز و زمستان سرد است. بیشترین درجه حرارت در تابستان‌ها به ۴۰ درجه سانتی‌گراد بالای صفر و در سردترین ماه سال ۱۱ درجه سانتی‌گراد زیر صفر می‌رسد. متوسط دمای منطقه حدوداً بین ۱۰ تا ۱۴ درجه است و تعداد روزهایی که در طی سال دمای آن زیر صفر می‌رسد بیش از ۹۰ روز در سال است. برغان از محله‌های

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266 Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

مختلفی تشکیل شده که هر کدام اسم خاص خود را دارند و بالا محله و پایین محله که یکی از اصلی ترین محله‌ها در روستا است که در نقشه زیر مشخص شده است.

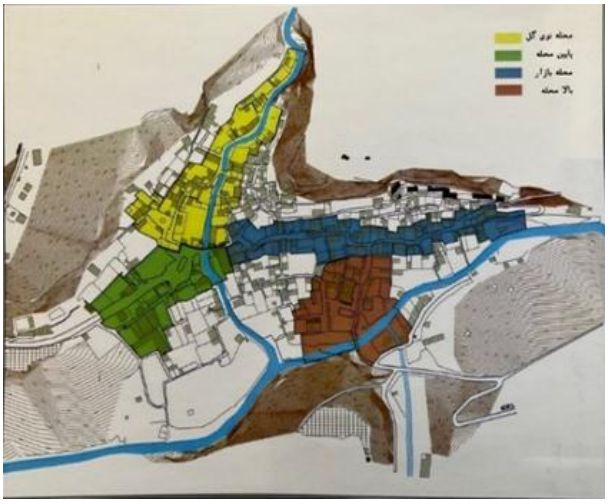

شکل ۱. محله‌های شاخص روستای برغان (برگرفته از نقشه سازمان روستایی برغان)

یافته‌ها

در این بخش از پژوهش ابتدا به آمار توصیفی جمیع‌شناختی جامعه آماری پژوهش پرداخته شد. در این باره بیشترین درصد پاسخگویان ۸۱.۴ درصد مرد و ۱۸.۶ درصد را زنان تشکیل داده‌اند که از این میان ۲۴.۸درصد از پاسخگویان مجرد و ۷۵.۲درصد متأهل هستند. همچنین وضعیت توزیع سنی در پاسخگویان کمترین فراوانی ۱۰.۶ درصد متعلق به رده آخر بیش از ۵۰ سال و بیشترین فراوانی ۴۴.۲ درصد رده اول سنی ۳۰تا ۴۰ سال پاسخ داده‌اند. وضعیت توزیع مدرک تحصیلی در پاسخگویان به این صورت است که کمترین میزان ۶.۲ درصد متعلق به دکتری و بیشترین فراوانی ۶۶.۴ درصد مدرک لیسانس پاسخ داده‌اند. در این پژوهش برای بررسی پایایی و روایی متغیرهای فرضیه‌های پژوهش از برازش مدل اندازه‌گیری استفاده شده است.

جدول ۱. مقادیر ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش

فرضیه‌ها	سازه	ضریب آلفای کرونباخ	بازه مورد قبول	پایایی‌ترکیبی	نتیجه
فرضیه اول	رشد مصرف محوری	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
	رشد کلانشهرها	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
فرضیه دوم	رشد کلانشهرها	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
	زیست محیطی	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
	شرایط اجتماعی	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
	شرایط اقتصادی	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
	شرایط جمعیت	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
	فرهنگی	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
فرضیه سوم	آموزش	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
	گردشگری سبز	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
فرضیه چهارم	اقتصاد منطقه	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
	توسعه فرهنگی	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
	طرح آمایشی	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

فرضیه‌ها	سازه	ضریب آلفای کرونباخ	بازه مورد قبول	پایایی ترکیبی	نتیجه
فرضیه اول	رشد مصرف محوری	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید
	فرهنگ بومی	[illegible]	۰.۷<	[illegible]	تأیید

آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: به نظر می‌رسد با رشد کلانشهرها روستاهای اطراف از تولید کننده به مصرف کننده تبدیل خواهد شد.

جدول ۲: نتایج بارعاملی (فرضیه اول)

گویه	ضریب مسیر	انحراف استاندارد	آماره تی	P Values
رشد مصرف محوری -> q10	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد مصرف محوری -> q11	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q2	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q3	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q4	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q5	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q6	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q7	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد مصرف محوری -> q8	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد مصرف محوری -> q9	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q1	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

ضرایب بار عاملی وجود رابطه علی خطی و شدت و جهت این رابطه بین دو متغیر مکنون است که اگر این مقدار برابر و یا بیشتر از ۰/۴ شود بیانگر این است که پایایی مدل مورد قبول است. مبتنی بر شکل ۲ پایایی متغیرهای فرضیه مطرح شده مورد قبول است (شکل۲).

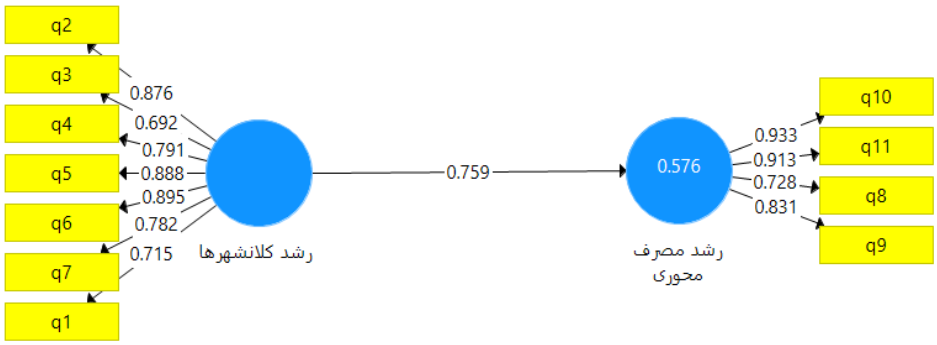

شکل ۲. مدل اندازه‌گیری در حالت تخمین معناداری ضرایب (فرضیه اول)

در ادامه مدل مدل بیرونی یا مدل اندازه‌گیری هم‌ارز تحلیل عاملی تاییدی در نرم‌افزار لیزرل ارائه شده است.

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد رشد کلانشهرها (کرج و تهران) تأثیر در ساخت گردشگری روستاهای اطراف دارد و تأثیر آن در تمامی سطوح از ساخت جمعیت و فرهنگی قابل مشاهده است. ضرایب بارعاملی این فرضیه مطابق با شکل شماره ۳ از ۰/۴ بیشتر است، لذا پایایی متغیرهای فرضیه فوق، مورد قبول است.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266 Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

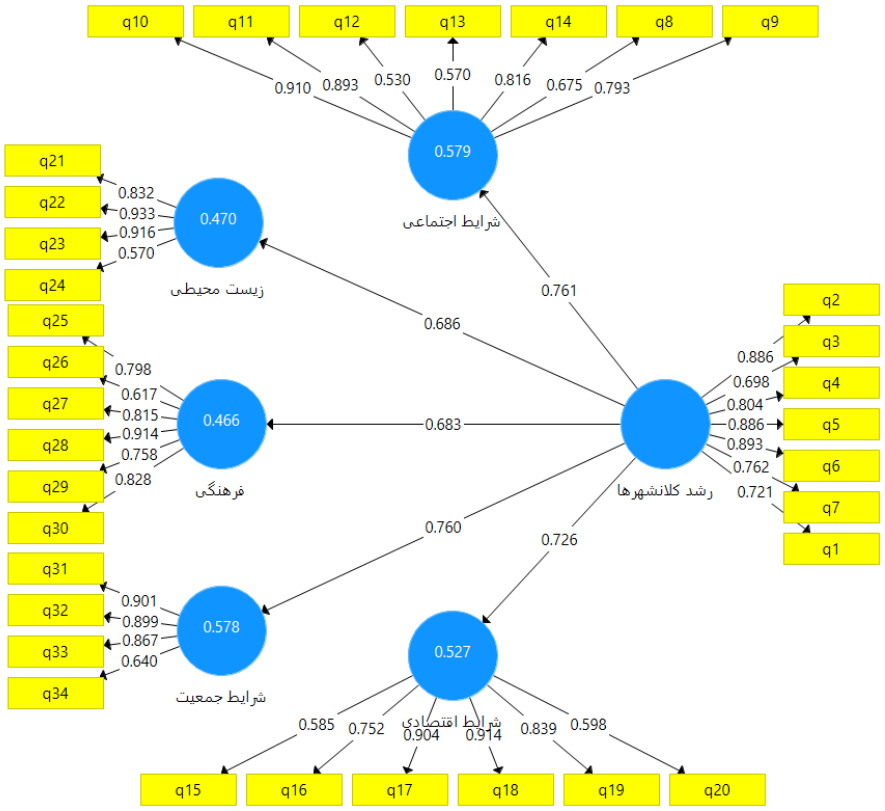

شکل ۳. مدل اندازه‌گیری در حالت تخمین معناداری ضرایب (فرضیه دوم)

مدل بیرونی یا مدل اندازه‌گیری هم‌ارز تحلیل عاملی تاییدی در نرم‌افزار لیزرل برای فرضیه دوم در راستای متغیرهای رشدکلانشهرها، شرایط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، زیست محیطی و شرایط جمعیت ارائه شده است (جدول ۳).

جدول ۳: نتایج بارعاملی (فرضیه دوم)

گویه	ضریب مسیر	انحراف استاندارد	آماره تی	P Values
رشد کلانشهرها -> q1	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q2	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q3	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q4	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q5	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q6	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q7	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اجتماعی -> q8	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اجتماعی -> q9	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اجتماعی -> q10	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اجتماعی -> q11	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اجتماعی -> q12	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اجتماعی -> q13	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اجتماعی -> q14	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اقتصادی -> q15	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266 Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

شرایط اقتصادی -> q16	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اقتصادی -> q17	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اقتصادی -> q18	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اقتصادی -> q19	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اقتصادی -> q20	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
زیست محیطی -> q21	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
زیست محیطی -> q22	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
زیست محیطی -> q23	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
زیست محیطی -> q24	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرهنگی -> q25	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرهنگی -> q26	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرهنگی -> q27	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرهنگی -> q28	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرهنگی -> q29	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرهنگی -> q30	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط جمعیت -> q31	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط جمعیت -> q32	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط جمعیت -> q33	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط جمعیت -> q34	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q4	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q5	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q6	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
رشد کلانشهرها -> q7	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اجتماعی -> q8	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
شرایط اجتماعی -> q9	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

فرضیه سوم: به نظر می‌رسد با آموزش در جامعه میزبان و میهمان می‌تواند گردشگری را به سمت گردشگری سبز پیش برد. ضرایب بارعاملی این فرضیه مطابق از ۰/۴ بیشتر است، لذا پایایی متغیرهای فرضیه فوق، مورد قبول است (شکل۴).

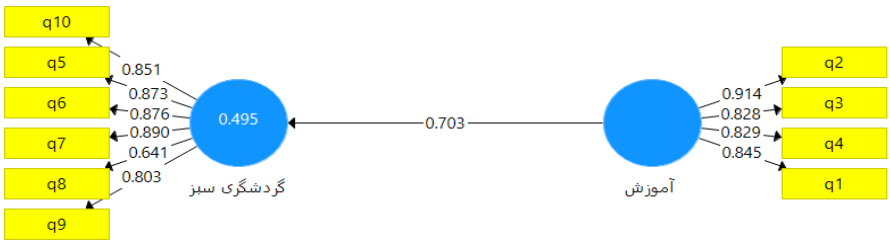

شکل ٤. مدل اندازه‌گیری در حالت تخمین معناداری ضرایب (فرضیه سوم)

مدل بیرونی یا مدل اندازه‌گیری هم‌ارز تحلیل عاملی تاییدی در نرم‌افزار لیزرل یا اموس برای فرضیه سوم پژوهش در راستای متغیرهای گردشگری سبز و آموزش ارائه شده است (جدول۴).

جدول٤. نتایج بارعاملی (فرضیه سوم)

گویه	ضریب مسیر	انحراف استاندارد	آماره تی	P Values

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266 Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

گردشگری سبز <- q10	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
آموزش <- q2	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
آموزش <- q3	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
آموزش <- q4	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
گردشگری سبز <- q5	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
گردشگری سبز <- q6	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
گردشگری سبز <- q7	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
گردشگری سبز <- q8	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
گردشگری سبز <- q9	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
آموزش <- q1	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

فرضیه چهارم: به نظر می‌رسد رشد فضایی بر اساس طرح آمایشی همراه با توسعه فرهنگی روستا می‌تواند الگویی باشد که در کنار توسعه گردشگری پایدار اقتصاد و فرهنگ بومی را حفظ و باعث تقویت آن گردد. ضرایب بارعاملی فرضیه چهارم پژوهش، مطابق از ۰/۴ بیشتر است، لذا پایایی متغیرهای فرضیه فوق، مورد قبول است.

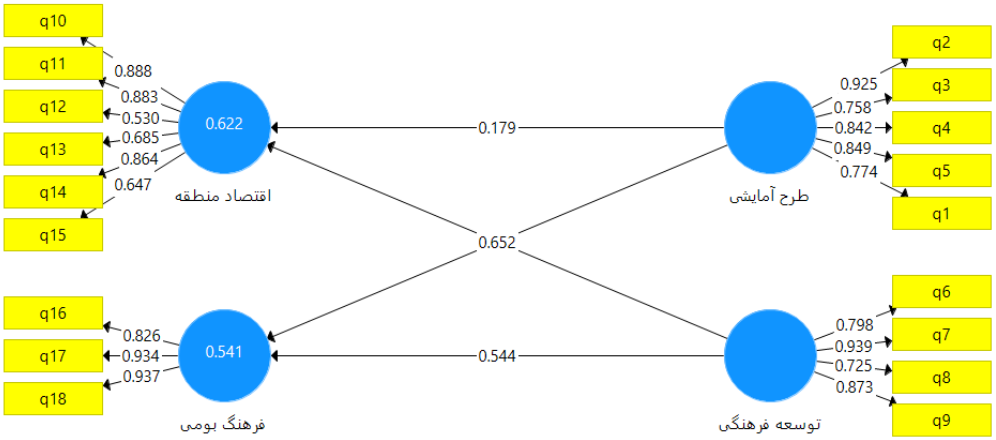

شکل ۵.مدل اندازه‌گیری در حالت تخمین معناداری ضرایب (فرضیه چهارم)

مدل بیرونی یا مدل اندازه‌گیری هم‌ارز تحلیل عاملی تاییدی در نرم‌افزار لیزرل یا اموس برای فرضیه چهارم پژوهش در راستای متغیرهای طرح آمایشی، توسعه فرهنگی، اقتصاد منطقه و فر هنگ بومی ارائه شده است (جدول۵).

جدول ۵. نتایج بارعاملی (فرضیه چهارم)

گویه	ضریب مسیر	انحراف استاندارد	آماره تی	P Values
طرح آمایشی <- q1	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
طرح آمایشی <- q2	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
طرح آمایشی <- q3	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
طرح آمایشی <- q4	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
طرح آمایشی <- q5	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
توسعه فرهنگی <- q6	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
توسعه فرهنگی <- q7	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
توسعه فرهنگی <- q8	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
توسعه فرهنگی <- q9	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266

Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

اقتصاد منطقه -> q10	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
اقتصاد منطقه -> q11	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
اقتصاد منطقه -> q12	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
اقتصاد منطقه -> q13	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
اقتصاد منطقه -> q14	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
اقتصاد منطقه -> q15	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرهنگ بومی -> q16	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرهنگ بومی -> q17	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرهنگ بومی -> q18	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

بررسی مسیرهای الگوی تحقیق

به منظور رد و پذیرش مسیرهای الگوی پژوهش از بارعاملی و آماره تی سازه‌ها استفاده می‌شود. از ضرایب بارعاملی بین متغیرهای مستقل و وابسته به مسیر متغیرها می‌توان دست یافت و از اماره تی بین متغیرهای مستقل و وابسته به معنی‌دار بودن روابط بین متغیرها می‌توان دست یافت (شکل ۶ تا ۹).

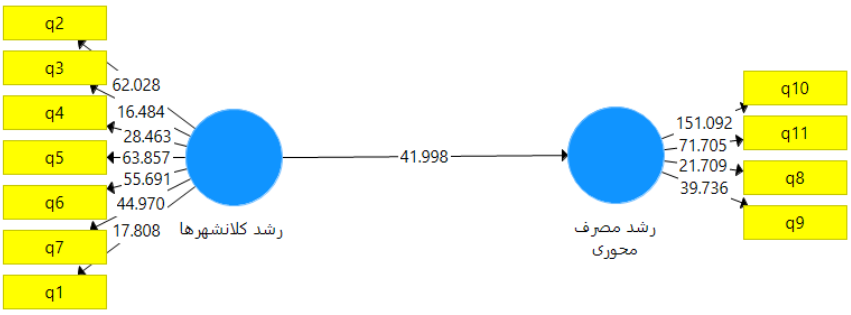

شکل ٦. مدل ساختاری در حالت تخمین معناداری ضرایب (فرضیه اول)

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266 Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

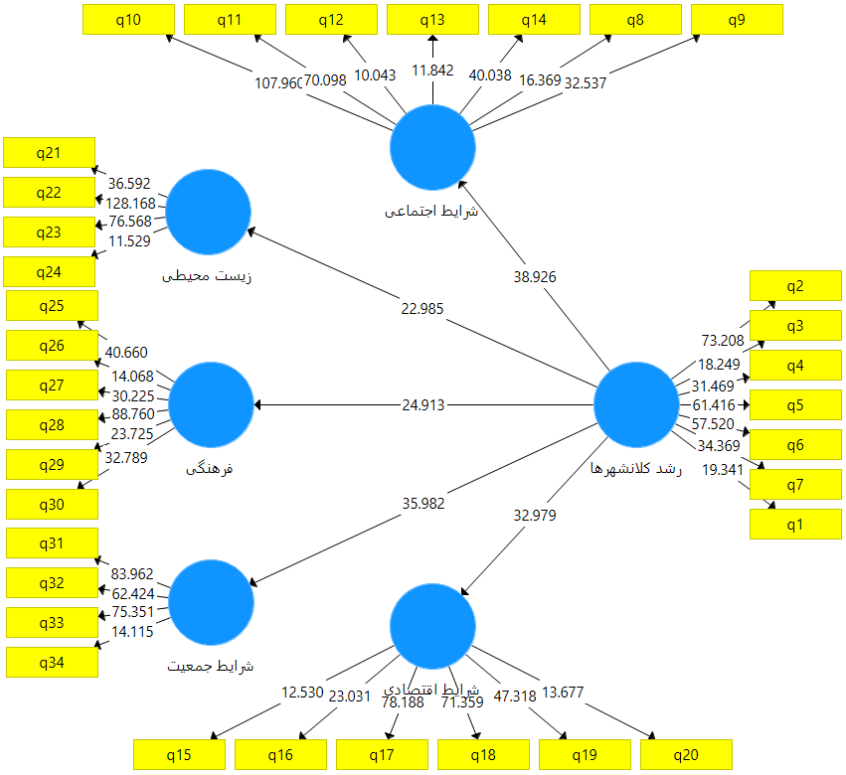

شکل ۷. مدل ساختاری در حالت تخمین معناداری ضرایب (فرضیه دوم)

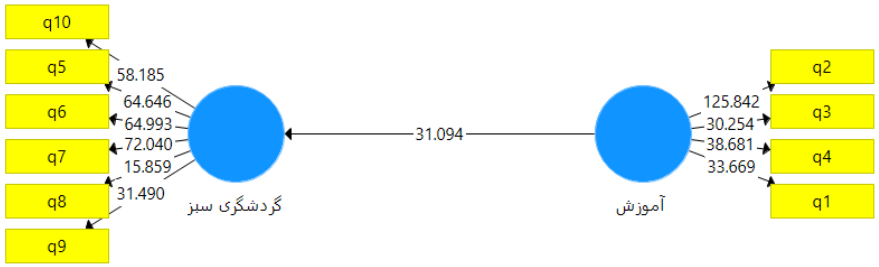

شکل ۸. مدل ساختاری در حالت تخمین معناداری ضرایب (فرضیه سوم)

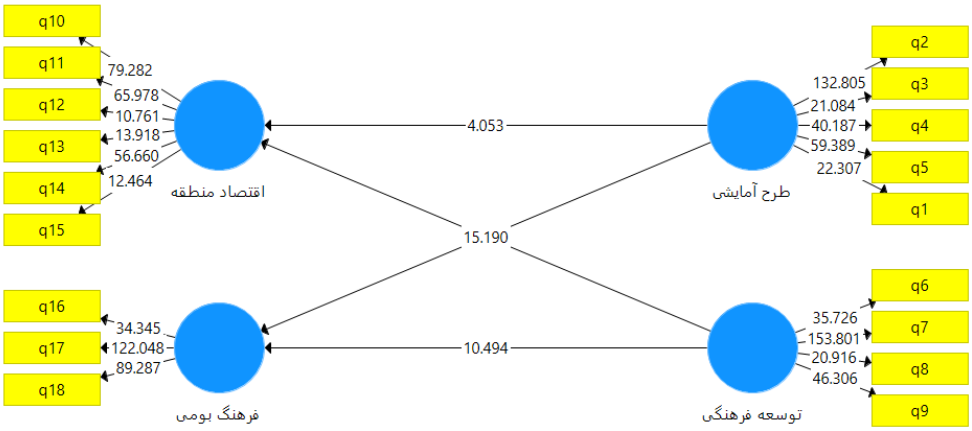

شکل ۹. مدل ساختاری در حالت تخمین معناداری ضرایب (فرضیه چهارم)

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

به منظور بررسی مسیرهای الگوی پژوهش شکل ۶ تا ۹ و ضریب مسیر هر مسیر مثبت می‌باشد که نشان می‌دهد؛ مسیرها در سطح ۹۵ درصد تایید شده‌اند. همچنین جدول زیر نشان می‌دهد که آماره تی هر مسیر بالای ۱/۹۶ می‌باشد که بیانگر معنادار بودن مسیرها (فرضیه‌ها) است. بنابراین فرضیه‌های ۱ تا ۴ تایید می‌شود.

جدول ٦. نتایج مسیرهای الگوی تحقیق

فرضیه‌های پژوهش		ضریب تاثیر	انحراف معیار	آماره T	معناداری
فرضیه اول	رشد کلانشهرها -> رشد مصرف محوری	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرضیه دوم	رشد کلانشهرها -> زیست محیطی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	رشد کلانشهرها -> شرایط اجتماعی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	رشد کلانشهرها -> شرایط اقتصادی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	رشد کلانشهرها -> شرایط جمعیت	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	رشد کلانشهرها -> فرهنگی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرضیه سوم	آموزش -> گردشگری سبز	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرضیه چهارم	توسعه فرهنگی -> اقتصاد منطقه	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	توسعه فرهنگی -> فرهنگ بومی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	طرح آمایشی -> اقتصاد منطقه	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	طرح آمایشی -> فرهنگ بومی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

برازش مدل ساختاری

برای بررسی برازش مدل ساختاری از ۳ معیار ۱- معیار R^2 و ۲- معیار Q^2 و ۳- اندازه اثر و ۴- ارزیابی هم‌خطی استفاده شده است.

جدول ۱۰. R-Square (فرضیه اول تا چهارم)

فرضیه ها	متغیرهای پژوهش	R Square	Q^2	F^2
فرضیه اول	**رشد مصرف محوری**	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرضیه دوم	**زیست محیطی**	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	شرایط اجتماعی	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	شرایط اقتصادی	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	شرایط جمعیت	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	فرهنگی	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرضیه سوم	**گردشگری سبز**	[illegible]	[illegible]	[illegible]
فرضیه چهارم	**اقتصاد منطقه**	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	فرهنگ بومی	[illegible]	[illegible]	[illegible]

برازش کلی مدل

در برازش کلی مدل مدل اندازه‌گیری و ساختاری با هم ارزیابی می‌شوند و برازش کلی یک مدل در نظر گرفته می‌شود که به آن GOF می‌گویند و از رادیکال حاصلضرب میانگین دو معیار R^2 و شاخص حشو (Communality) استفاده شده است.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266]
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

فرضیه اول	$GOF = \sqrt{\overline{Communality}} \times \sqrt{\overline{R^2}} = \sqrt{0.693} \times \sqrt{0.574} = 0.832 * 0.757 = 0.629$
فرضیه دوم	$GOF = \sqrt{\overline{Communality}} \times \sqrt{\overline{R^2}} = \sqrt{0.348} \times \sqrt{0.485} = 0.589 * 0.696 = 0.409$
فرضیه سوم	$GOF = \sqrt{\overline{Communality}} \times \sqrt{\overline{R^2}} = \sqrt{0.648} \times \sqrt{0.585} = 0.689 * 0.796 = 0.548$
فرضیه چهارم	$GOF = \sqrt{\overline{Communality}} \times \sqrt{\overline{R^2}} = \sqrt{0.548} \times \sqrt{0.785} = 0.599 * 0.713 = 0.427$

با توجه به سه مقدار ملاک ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF، حاصل شدن ۰/۵۵۱ برای GOF نشان از برازش کلی قوی مدل است.

بحث

با توجه به داده‌ها و برازش مدل فرضیه‌های تحقیق، در این بخش از پژوهش به تحلیل SWOT پرداخته شده است. اولین مرحله تحلیل SWOT پس از بررسی کلی منطقه، تعیین عوامل درونی و بیرونی موثر بر گرشگری روستای برغان است. عوامل درونی شامل نقاط ضعف و قوت می‌باشد. نقاط قوت مجموعه عواملی هستند که در حوزه داخلی گردشگری روستای برغان و مسائل و چالش‌های مرتبط با آن در این روستا به طور مستقیم وجود دارند و به عنوان یک نکته مثبت و پیش روند برای گردشگری این روستا تلقی می‌شود اما نقاط ضعف مجموعه عواملی هستند که درحوزه داخلی گردشگری این روستا و مسائل و چالش‌های مرتبط با آن در روستا، به طور مستقیم وجود دارند و به عنوان یک نکته منفی و پس رونده و مانعی در راه پیشرفت و توسعه محسوب می‌شوند. عوامل بیرونی هم شامل عوامل فرصت و تهدید می‌شود. فرصت‌ها، مجموعه عواملی هستند که خارج از روستای برغان و با خارج از حوزه گردشگری به عنوان عامل مطلوب و موجب پیشرفت و توسعه بر گردشگری این روستا موثر می‌باشند و تهدیدها نیز همانند فرصت‌ها از بیرون تأثیرگذارند اما تأثیرگذاری آنها منفی و تهدید کننده است. شناخت عوامل درونی و بیرونی در پژوهش حاضر، از سه روش صورت پذیرفت که می‌توان به مطالعات و شناخت محقق: در این بخش از طریق مطالعات منابع کتابخانه‌ای و همچنین مشاهدات و مطالعات میدانی و شناخت کلی محققان و نویسندگان از روستای برغان، عوامل مورد شناسایی قرار گرفت. بررسی ادبیات تحقیق و پژوهش‌های پیشین: در این روش از طریق بررسی پژوهش‌های مختلف که در بخش‌های مختلف این روستا به ویژه گردشگری صورت پذیرفته است و همچنین بررسی طرح‌ها پژوهش‌های سازمان‌های مختلف عوامل مورد بررسی قرار گرفت. روش سوم استفاده از مصاحبه است. در این روش از طریق مصاحبه با کارشناسان و همچنین برخی از افرادی که از روستای برغان شناخت لازم را داشتند، عوامل درونی و بیرونی شناسایی گردید. در نهایت با ترکیب سه روش مذکور و عوامل شناسایی شده، در نهایت عوامل نهایی تقاط ضعف و قوت و همچنین فرصت‌ها و تهدیدها استخراج گردید که در جدول ۱۱ نشان داده شده است:

جدول۱۱: عوامل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید در روستای برغان

نقاط قوت		نقاط ضعف	
کد	**عامل**	**کد**	**عامل**
S1	فرهنگ‌های عامه در روستا هنوز پابرجا می‌باشد.	W1	نسبت به دهه ۶۰، کمتر افرادی در روستا وجود دارند تا در روستا تأثیرگذار باشند، خلاق باشند و مشارکت لازم را داشته باشند.
S2	مراسم‌های سنتی مذهبی با مشارکت خوب برگزار	W2	نداشتن آگاهی به جهت برخورد بهتر با مسافران و گردشگران.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

نقاط قوت		نقاط ضعف	
کد	عامل	کد	عامل
	می‌گردد.		
S3	منطق دیدنی روستا مانند پل برغان و یا قلعه ایلخانی که قدمت تاریخی دارند.	W3	استفاده از طرح کاربری ارضی فعلی.
S4	الگوها و شیوه‌های متفاوت زندگی مردم بومی روستا برای گردشگران یک جاذبه تلقی میشه.	W4	ترافیک روستایی.
S5	منظره زیبا و طبیعت روستا، گونه‌های گیاهان، رودخانه و ...	W5	عدم وجود لیدر ده.
S6	مهمان نوازی مردم بومی روستا و برخورد مناسب با مسافران و گردشگران.	W6	کمبود اقامتگاه‌ها و محل‌های اسکان برای گردشگران.
S7	تولیدات صنایع دستی روستا و تنوع آنها که جاذب گردشگر است.	W7	بکمبود فضا و جایگاه مناسب برای پارک.
S8	تنوع غذایی از نوع محلی .	W8	کمبود سرمایه گذاری‌ها در حوزه گردشگری توسط افراد بومی روستا.
		W9	کمبود تجهیزات حفاظتی جهت مراقبت از مکان‌های باستانی.
		W10	ضعف تبلیغات رسانه‌ای و همچنین اطلاع رسانی از طریق نقشه‌ها و تورگردان‌ها.
		W11	ضعف در امکانات بهداشتی، عمرانی و گردشگری.
فرصت		تهدید	
کد	عامل	کد	عامل
O1	مجاورت روستا با مکان‌های دیگری مانند آتشگاه و. ..	T1	کم شدن جمعیت روستا به دلیل همجواری با کلانشهری مانند تهران،کرج.
O2	آشنایی با فرهنگ‌های کلان شهرها.	T2	کم شدن مشارکت‌های اهالی روستا به دلیل درگیر بودن با زندگی روزمره در کلانشهرها (مانند تهران).
O3	فروش محصولات کشاورزی ارزان.	T3	تغییرات فرهنگی ده.
O4	نزدیکی به شهر تهران و کرج.	T4	آشنایی نداشتن مسافران به حساسیت‌های فرهنگی، اجتماعی و محیط زیست.
O5	داشتن موقعیت مناسب اکولوژیکی و اکوتوریستی روستا در مقابل مناطق کویری وخشک برای گردشگران.	T5	به خطر افتادن منابع طبیعی روستا و تخریب آنهابه واسطه اجرای طرح نامناسب.
		T6	ازبین رفتن شکل بومی روستا و جایگزین کردن ویلاهای شخصی به جای اقامتگاه‌های بوم گردی.
O6	دارا بودن از شرایط اقلیمی متنوع و چهارفصل.	T7	از بین رفتن باغات کشاورزی به مرور زمان.
O7	داشتن زمینه‌های فرهنگی و تاریخی برای توسعه گردشگری از جمله گردشگری تاریخی.	T8	عدم توجه مسئولین استان البرز به توان‌های این روستا و برطرف کردن مشکلات و ضعف‌ها.
O8	تنوع جغرافیای طبیعی در منطقه که زمینه را برای ورود گردشگران مختلف فراهم می‌کند.	T9	نداشتن بازرچه‌های فصلی یا دائمی برای ارائه صنایع دستی به گردشگران.
		T10	نبود یک مدیر بومی واحد و همسو در اقتصاد این روستا و مدیریت آن که باعث پراکندگی امکانات و کند شدن روند توسعه شده است.
		T11	عدم توجه لازم به جاذبه‌های اکوتوریستی.
		T12	عدم نظارت لازم بر کیفیت خدمات گردشگری .
		T13	تاسازگاری فرهنگی بین مردم بومی و گردشگران و خطر از مرنگ شدن عناصر فرهنگ بومی.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

ارزیابی ماتریس عوامل درونی

پس از تعیین عوامل درونی و بیرونی، در مرحله دوم میزان اهمیت و ارزش هریک از عوامل تعیین شده مشخص شده است. ارزش‌گذاری عوامل در دو شاخص صورت گرفته است: ۱. وزن نسبی: وزن نسبی میزان اهمیت و ارزش هریک از عوامل برای گردشگری روستای برغان را تعیین می‌کند. دامنه ارزش‌ها از ۵ (بیشترین ارزش) تا ۱ (کمترین ارزش) می‌باشد. ۲. رتبه: نشان دهنده وضعیت و شرایط موجود هر عامل می‌باشد. به عنوان نمونه ممکن است فی نفسه یک عامل از وزن و اهمیت بالایی برخوردار باشد، اما در شرایط موجود، آن عامل در آن سیستم از شرایط مطلوبی برخوردار نبوده و از این جهت رتبه و امتیاز پایینی را به خود اختصاص دهد. در این حالت جهت رتبه‌بندی و امتیاز دهی می‌بایست یکی از اعداد ۱ تا ۴ را به وضع موجود هر عامل اختصاص دهندکه عدد ۱ بیانگر کمترین رتبه یا ضعف اساسی، عدد ۲ بیانگر رتبه کم یا ضعف کم، عدد ۳ بیانگر رتبه مناسب یا نقطه قوت خوب و عدد ۴ بیانگر بالاترین رتبه یا قوت بسیار بالای آن عامل می‌باشد. برای تعیین وزن نهایی، وزن‌های نسبی هر عامل در رتبه آن ضرب شده و وزن نهایی عوامل حاصل می‌شود. مجموع اوزان نهایی عوامل، مقداری بین ۱ تا ۴ است که چنانچه میزان آن از ۲.۵ بیشتر باشد نشانگر غلبه عوامل قوت یا فرصت بر ضعف و تهدید می‌باشد.

بررسی نتایج ارزیابی و رتبه‌بندی عوامل درونی شامل نقاط قوت وضعف نشان می‌دهد که در بین نقاط قوت از نظر جامعه آماری، جاذبه‌های اکوتوریستی و قومی فرهنگی بیش‌تر از سایر جاذبه‌های دیگر برای توسعه گردشگری حائز اهمیت است. همچنین در بخش عوامل ضعف، عمده ضعف‌های مهم روستا به مسئله نداشتن مشارکت لازم جهت تصمیم‌گیری‌ها و تأثیرگذاری در روستا و هچنین نداشتن آگاهی به جهت برخورد با مسافران و گردشگران بوده که این امر ناشی از نبودن آموزش‌های لازم به میزبانان این منطقه می‌باشد. یکی دیگر از عوامل مهم در این بخش کمبود سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری توسط اهالی بومی روستا بوده است. در بخش عوامل فرصت‌های روستای برغان، مسئله مجاورت روستا با مکان‌های دیگر مانند آتشگاه و... به لحاظ فرهنگی و اجتماعی آشنایی با فرهنگ‌های کلان شهرها و به لحاظ اقلیمی تنوع جغرافیای طبیعی در منطقه که زمینه را برای ورود گردشگران مختلف فراهم می‌کند. در نهایت بخش تهدیدها در وهله اول به مسائل مهمی ازجمله از بین رفتن باغات کشاورزی به مرور زمان همچنین عدم هماهنگی مدیریت در بخش اقتصادی است. همجواری با کلانشهری مانند تهران،کرج موجب کم شدن جمعیت روستا شده است که این امر مشارکت‌های افراد دیگر را در مباحث مهم روستا کم کرده است. به لحاظ فرهنگی، ممکن است تغییراتی در فرهنگ روستا به وجود آید. بخش دیگری از تهدیدات بار دیگر به آشنایی نداشتن مسافران به حساسیت‌های فرهنگی، اجتماعی و محیط زیست و عدم توجه لازم به جاذبه‌های اکوتوریستی می‌باشد.

جدول ۱۲. رتبه‌بندی عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید از دیدگاه جامعه آماری

رتبه بندی	کد عامل	عامل	وزن نهایی
عوامل قوت	S6	مهمان نوازی مردم بومی روستا و برخورد مناسب با مسافران و گردشگران.	۰.۱۰۴
	S4	الگوها و شیوه‌های متفاوت زندگی مردم بومی روستا برای گردشگران یک جاذبه تلقی میشه.	۰.۰۷۹
	S5	منظره زیبا و طبیعت روستا، گونه‌های گیاهان، رودخانه و ...	۰.۰۷۹
	S7	تولیدات صنایع دستی روستا و تنوع آنها که جاذب گردشگر است.	۰.۰۷۶
عوامل ضعف	W1	نسبت به دهه ۶۰، کمتر افرادی در روستا وجود دارند تا در روستا تأثیرگذار باشند، خلاق باشند و مشارکت لازم را داشته باشند.	۰.۰۸۱
عوامل فرصت	W2	نداشتن آگاهی به جهت برخورد بهتر با مسافران و گردشگران.	۰.۰۷۰
عوامل	W8	کمبود سرمایه‌گذاری‌ها در حوزه گردشگری توسط افراد بومی روستا.	۰.۰۷۰

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

رتبه بندی	کد عامل	عامل	وزن نهایی
تهدید	O1	مجاورت روستا با مکان‌های دیگری مانند آتشگاه و ...	۰.۰۷۶
	O8	تنوع جغرافیای طبیعی در منطقه که زمینه را برای ورود گردشگران مختلف فراهم می‌کند.	۰.۰۷۳
	O2	آشنایی با فرهنگ‌های کلان شهرها.	۰.۰۷۲
	T7	از بین رفتن باغات کشاورزی به مرور زمان.	۰.۱۰۶
	T10	نبود یک مدیر بومی واحد و همسو در اقتصاد این روستا و مدیریت آن که باعث پراکندگی امکانات و کند شدن روند توسعه شده است.	۰.۱۰۶
	T1	کم شدن جمعیت روستا به دلیل همجواری با کلانشهری مانند تهران،کرج.	۰.۰۹۶
	T2	کم شدن مشارکت‌های اهالی روستا به دلیل درگیر بودن با زندگی روزمره در کلانشهرها (مانند تهران).	۰.۰۹۶
	T3	تغییرات فرهنگی ده.	۰.۰۹۴
	T11	عدم توجه لازم به جاذبه‌های اکوتوریستی.	۰.۰۸۶
	T4	آشنایی نداشتن مسافران به حساسیت‌های فرهنگی، اجتماعی و محیط زیست.	۰.۰۷۴

در ارزیابی کلی عوامل درونی نقاط ضعف و قوت به طور یکسان دارای ارزش واهمیت از نظر اعضای نمونه بودند، اما در ارزیابی دقیق‌تر عوامل قوت بیش از عوامل ضعف دارای اهمیت هستند.

جدول ۱۳. رتبه‌بندی عوامل درونی و بیرونی

رتبه‌بندی عوامل	کد	عامل	وزن نهایی
عامل درونی	S6	مهمان نوازی مردم بومی روستا و برخورد مناسب با مسافران و گردشگران.	۰.۱۰۴
	W1	نسبت به دهه ۶۰ کمتر افرادی در روستا وجود دارند تا در روستا تأثیرگذار باشند، خلاق باشند و مشارکت لازم را داشته باشند.	۰.۰۸۱
	S4	الگوها و شیوه‌های متفاوت زندگی مردم بومی رستا برای گردشگران یک جاذبه تلقی میشه.	۰.۰۷۹
	S5	منظره زیبا و طبیعت روستا، گونه‌های گیاهان، رودخانه و ...	۰.۰۷۹
	S7	تولیدات صنایع دستی روستا و تنوع آنها که جاذب گردشگر است.	۰.۰۷۶
	W2	نداشتن آگاهی به جهت برخورد بهتر با مسافران و گردشگران.	۰.۰۷۰
	W8	کمبود سرمایه گذاری‌ها در حوزه گردشگری توسط افراد بومی روستا.	۰.۰۷۰
عامل بیرونی	T7	از بین رفتن باغات کشاورزی به مرور زمان.	۰.۱۰۶
	T10	نبود یک مدیر بومی واحد و همسو در اقتصاد این روستا و مدیریت آن که باعث پراکندگی امکانات و کند شدن روند توسعه شده است.	۰.۱۰۶
	T1	کم شدن جمعیت روستا به دلیل همجواری با کلانشهری مانند تهران،کرج.	۰.۰۹۶
	T2	کم شدن مشارکت‌های اهالی روستا به دلیل درگیر بودن با زندگی روزمره در کلانشهرها (مانند تهران).	۰.۰۹۶
	T3	تغییرات فرهنگی ده.	۰.۰۹۴
	T11	عدم توجه لازم به جاذبه‌های اکوتوریستی.	۰.۰۸۶
	O1	مجاورت روستا با مکان‌های دیگری مانند آتشگاه و ...	۰.۰۷۶
	T4	آشنایی نداشتن مسافران به حساسیت‌های فرهنگی، اجتماعی و محیط زیست.	۰.۰۷۴
	O8	تنوع جغرافیای طبیعی در منطقه که زمینه را برای ورود گردشگران مختلف فراهم می‌کند.	۰.۰۷۳
	O2	آشنایی با فرهنگ‌های کلان شهرها.	۰.۰۷۲

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266 Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

پس از بررسی کلی عوامل درونی و بیرونی، ضرورت دارد موقعیت کلی گردشگری روستای برغان از نظر راهبردی مشخص گردد. برای بررسی وضعیت کلی گردشگری این روستا و موقعیت راهبردی آن، از ترکیب ارزش کلی عوامل درونی و بیرونی استفاده می‌گردد. بر طبق یافته‌های تحقیق، مجموع ارزش‌های عوامل درونی برابر با ۱.۰۵۸ و مجموع ارزش‌های عوامل بیرونی ۱.۴۶۵ می‌باشد. از ترکیب این دو ارزش جهت نشان دادن موقعیت کلی گردشگری این دو روستا استفاده می‌گردد. بدین منظور از نمودار ۱ استفاده شده است. این دو نمودار دارای محورهای افقی برای عوامل درونی و محور عمودی برای عوامل بیرونی می‌باشد.

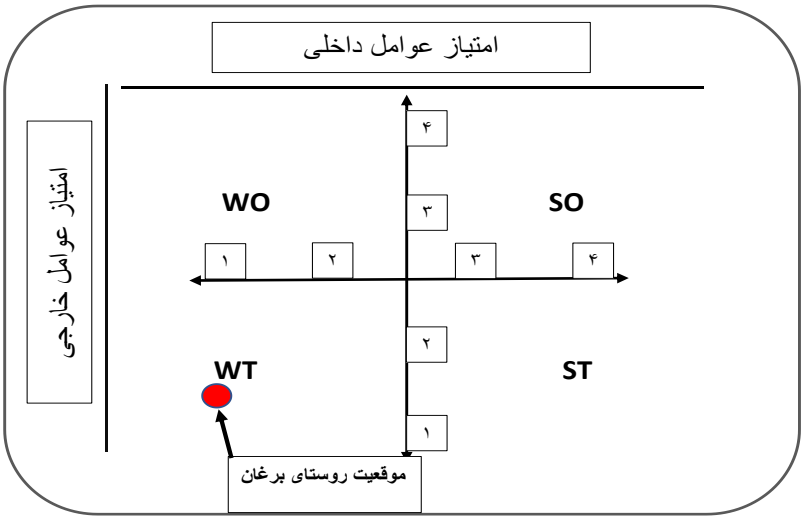

نمودار ۱. موقعیت گردشگری روستای برغان

همانطور که در نمودار ۱ مشاهده می‌شود، موقعیت گردشگری روستای برغان در موقعیت ابتدایی قرار دارد، این بدان معنی است که برای توسعه گردشگری روستا در شرایط فعلی باید از راهبردهای WT استفاده کرد. در واقع ضرورت دارد ابتدا نقاط ضعف کم شود و از تهدیدها پرهیز شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های معادلات ساختاری در پژوهش حاضر در روستای برغان در پیرامون کلان شهرهای تهران- کرج مشخص گردید که، شاخص بازاریابی روستا با ضریب تأثیر 0.737 نسبت به برنامه‌ریزی و مدیریت جامع با ضریب تأثیر 0.944 از اهمیت کمتری برخوردار است، این درحالی است که هر دو شاخص مطرح شده به دلیل اینکه ضریب تأثیرشان بالای ۰/۷ است، اهمیت دارند. لازم به ذکر است که تعاملات منطقه نیز با ضریب تأثیر0.861، حفظ محیط زیست با ضریب تأثیر0.847، زیرساخت منطقه‌ای با ضریب تأثیر0.879، سطح دسترسی پذیری با ضریب تأثیر0.753، سیاست‌های دولتی با ضریب تأثیر 0.856، شرایط اجتماعی با ضریب تأثیر0.796، شرایط فرهنگی منطقه با ضریب تأثیر 0.936 فعالیت‌های خدماتی با ضریب تأثیر0.844، قلمرو منطقه‌ای با صریب تأثیر0.845، مسائل زیست‌محیطی با ضریب تأثیر0.884 و وضعیت اقتصادی منطقه با ضریب تأثیر 0.872 در راستای ارائه الگوی گردشگری پایدار روستای برغان از اهمیت والایی برخوردارند و از میان این مولفه‌ها، با توجه به ضریب تأثیر بیان شده، شرایط فرهنگی و برنامه‌ریزی و مدیریت جامع از اهمیت بیشتری نسبت به دیگر گویه‌ها برخوردارند. با این وجود کلیه این گویه‌ها در کنار یکدیگر گردشگری پایدار روستای برغان را رقم می‌زنند. ضمن آنکه نتایج ماحصل از ضرایب بارعاملی وجود رابطه علی خطی و شدت و جهت این رابطه بین متغیرهای رشد کلان شهرها و رشد مصرف محوری را با ضریب عاملی۰/۷۵۹ نشان داد و این رابطه میان متغیرهای شرایط اجتماعی، زیست‌محیطی، فرهنگی، جمعیت و شرایط اقتصادی با متغیر رشد کلان شهرها نیز دارای ضریب بار عاملی ۰/۶۸۳ تا۰/۷۲۶ را نشان می‌دهد که از میان متغیرهای

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

مذکور رشد اقتصادی رتبه اول را به خود اختصاص داده است. حال همین روند و مهم پیرامون دو متغیر آموزش و گردشگری سبز با ضریب معناداری ۰/۷۰۳ روبرو است ومتغیرهای طرح آمایشی با اقتصادی منطقه با ضریب عاملی ۰/۱۷۹، اقتصاد با توسعه فرهنگی با ضریب عاملی ۰/۶۵۲، فرهنگ بومی و توسعه فرهنگی با ضریب عاملی ۰/۵۴۴، طرح آمایشی و فرهنگ بومی با ضریب عاملی ۰/۶۵۲ مواجه است. لذا کلیه این متغیرها و گویه‌های مطرح شده پایایی موردقبول را ارائه داده‌اند.

در بررسی عوامل تعیین شده در تحلیل فرضیه‌های پژوهش مشخص گردید که، عوامل قوت گردشگری روستای برغان در بخش گردشگری فرهنگی و جاذبه‌های اکوتوریستی، سرمایه‌های گردشگری تاریخی و همچنین وجود برخی امکانات و تاسیسات گردشگری در منطقه می‌باشد. جاذبه‌های فرهنگی شامل مراسم آداب و رسوم و رسوم فرهنگی، شیوه زندگی مردم، آیین‌های مذهبی و تنوع غذایی می‌باشد. جاذبه‌های اکوتوریسیتی معطوف به مناطق گردشگری این روستا است. نقاط قوت تاریخی روستا در پل برغان و یا قلعه ایلخانی متمرکز شده است و تاسیسات گردشگری هم مرتبط با ایجاد استراحتگاه‌های گردشگری، مجتمع‌های گردشگری و ... است. در بخش نقاط ضعف که گسترده نیز می‌باشد، عموماً در حوزه مشکلات اقتصادی مانند بیکاری، ضعف در مکان‌های اقامتی و پذیرایی، مشکلات سرمایه گذاری، نوسانات اقلیمی و ... می‌باشد. فرصت‌های گردشگری روستای برغان مجاورت روستا با مکان‌های دیگری مانند آتشگاه است. مبتنی بر نقاط ضعف، قوت، تهدید و فرصت‌های روستای برغان در جدول ۳۰ راهبردهای ماحصل ارائه شده است:

جدول ١٤. راهبردهای SO، ST، WO، WT

کد راهبرد	راهبرد	کد راهبرد	راهبرد
SO1	بخش‌بندی بازار گردشگری فرهنگی به ویژه صنایع دستی روستا و بازار مواد غذایی از طریق پژوهش‌های زمینه یابی و ایجاد و استقرار بازارچه‌های ارائه صنایع دستی و مواد غذایی اعطای وام و حمایت مالی آنها (O3 ,S8 ,S6 , T9,T10,T12)	ST1	برنامه‌ریزی بهره‌وری از پتانسیل‌های اکوتوریستی و اکولوژیکی به منظور بهبود خدمات و شاخص‌های گردشگری جاذبه‌های اکوتوریستی، استفاده از تنوع اقلیمی (T11,T12,S5,)
SO2	تبدیل مکان‌ها و محوطه‌های باستانی روستا به یک مکان حفاظت شده تاریخی توسط مصوبه میراث فرهنگی و سازمان‌های مربوط و ایجاد حفاظت اداری و افزایش توجه به ارزش و اهمیت حفاظت این مناطق از طریق راه‌اندازی تورهای گردشگری علمی و توسعه گردشگری تاریخی (O5,O7,S3)	ST2	برگزاری مراسم‌ها و یا جشنواره‌هایی که فرهنگ، آداب و رسوم اهالی این منطقه را نشان می‌دهد برای آشنایی گردشگران با سنت‌های این روستا به منظور جلوگیری از کم زنگ شدن عناصر فرهنگ بومی (T13,T3,S1,S2,S4)
		WT1	برنامه‌ریزی به منظور ارتباط و پیوند هدفمند بین جاذبه‌ها و سرمایه‌های روستایی و گردشگری روستای برغان با جاذبه‌های اکوتوریستی این روستا از طریق تقویت جاذبه‌های این منطقه. برنامه‌ریزی جهت رشد همزمان و هماهنگ روستا و مناطق پیرامون
SO3	برنامه‌ریزی برای پیاده‌سازی طرح ساخت بیوتریل‌ها و ژئوتریل‌ها به عنوان مسیرهای اکوتوریسم جهت بهبود شرتیط دسترسی به جاذبه‌های اکوتوریستی که می‌تواند زمینه پایداری جاذبه‌ها و جلوگیری از تخریب آن را فراهم آورد (S5,O8,O5,O6)	WT2	بهبود شاخص‌های کیفیت زندگی در روستا مانند، بیکاری، درآمد، خدمات بهداشتی و همچنین کاهش اتکا به درآمدهای کشاورزی (W1,W11,T1,T2,T8,T10)
WO1	ایجاد اقامتگاه‌های مناسب و بهبود اقامتگاه‌های موجود و وجود استراحتگاه‌های فعلی به ویژه در ارتباط با جاذبه‌های اکوتوریستی، می‌تواند موجب جذب مسافران گذری شود و تبدیل آن‌ها به گردشگران پایدار روستا گردد(W11,W6,W7,O5,O6,O8)	WT3	برنامه‌ریزی به جهت سرمایه‌گذاری در حوزه‌های گردشگری توسط افراد بومی روستا با حمایت دولتی (W8,W11,T8,T12)
WO2	تحقیق و پژوهش به منظور شناسایی روستاهای اطراف، مکان‌های تفریحی اطراف برغان به منظور تبلیغات رسانه‌ای و همچنین اطلاع رسانی از طریق تورگردان‌ها و جذب گردشگران وتورلیدرها (W10,W5,W5,O1,O8)		

پی نوشت

1.SULAJ etal
2.Demirovic Bajrami etal
3.Ghaderi& Henderson
4.Gao& Wu
5.Fun Fong & Chiun Lo

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266

Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

References

Imani, B., & Madani, J. (2023). Green rural tourism: Investigating the factors affecting sustainable and environmentally friendly rural tourism development. Journal of Environmental Science Studies, 8(4), 7305–7317. https://doi.org/10.22034/jess.2023.394087.2010

Babaei, M., & Kazemieh, F. (2023). Investigating the importance of rural tourism in sustainable rural development. In Proceedings of the Fifth National Conference on Sustainable Development in Agriculture, Natural Resources and Environment of Iran. Tehran, Iran. https://civilica.com/doc/1693539

Borghami Farahani, S., Farhangi, A. A., & Mashhadi, S. (2013). Analysis of effective indicators in the development of the rural tourism industry: A survey of Garmeh village. Public Management Quarterly, 5(1), 41–64.

Tavallayi, S., Riahi, V., Afrakhteh, H., & Shabani, A. (2013). Investigating the capacities and strategies for rural tourism development in Kahak District, Qom Province. Human Geography Research, 45(4), 103–118.

Javan, J., & Saghaei, M. (2004). The role of rural tourism in regional development with emphasis on rural management. Journal of Geography and Regional Development, (2).

Rezaei, F. (2020). Investigating the role of rural tourism in the physical development of rural settlements. Geography and Human Relations, 3(3), 121–127.

Rezvani, M. R. (2009). Rural tourism development: A sustainable tourism approach. University of Tehran Press.

Soleimani, Z., Sajasi Gheydari, H., Shayan, H., & Seifi, S. (2023). Extracting memorable experiences of tourists in rural tourism destinations: A case study of Mashhad, Neyshabur, and Torqabeh-Shandiz counties. Tourism Management Studies, 18(62), 37–84.

Zargham Boroujeni, H., & Asadi Zarch, M. R. (2023). Futures studies of rural tourism destinations as a key element in the sustainable tourism development of Yazd Province: A case study of Saryazd village. Rural Research.

Fadaei, M., Soleimani, H., Gandomkar, A., & Ghaffari, R. (2022). Investigating the role of valuable rural textures in tourism development: A case study of Somam Rural District, Amlash County, Guilan Province. Journal of Human Settlement Planning Studies, 17(3), 599–612.

Farmani Ardehani, R. (2017). The role and function of villages and rural tourism in Iran's tourism development: A case study of Ardeh tourism village. Human Sciences Education Review, 2, 39–47.

Kazemieh, F., Kouhestani, H., & Vazifeh, A. A. (2023). Developing scenarios for rural tourism development in Heris County. https://civilica.com/doc/1950850

Mafi, E., & Saghaei, M. (2008). An analysis of rural tourism around metropolitan areas. Journal of Geography and Regional Development, (10), 21–40.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266 Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

Yeganeh, B., & Nikseresht, M. (2021). Strategic planning of rural tourism development using the Meta-SWOT model: A case study of Heydarabad Village. Village and Development, 25(99), 25–46.

World Tourism Organization. (2021). Rural tourism and sustainable development. UNWTO.

An, W., & Alarcón, S. (2020). How can rural tourism be sustainable? A systematic review. Sustainability, 12(18), 7758.

Billore, S. (2018). Enriching cultural experiences from rural tourism: Case studies from Japan. In Tourism Planning and Destination Marketing (pp. 141–159).

Countryside Agency. (2002). Land management initiatives. Countryside Agency.

Ćurčić, N., Mirković Svitlica, A., Brankov, J., Bjeljac, Ž., Pavlović, S., & Jandžiković, B. (2021). The role of rural tourism in strengthening the sustainability of rural areas: The case of Zlakusa Village. Sustainability, 13(12), 6747. https://doi.org/10.3390/su13126747

De Luca, A. I., Iofrida, N., Leskinen, P., Stillitano, T., Falcone, G., Strano, A., & Gulisano, G. (2017). Life cycle tools combined with multi-criteria and participatory methods for agricultural sustainability: Insights from a systematic and critical review. Science of the Total Environment, 595, 352–370. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2017.03.284

Demirović Bajrami, D., Radosavac, A., Cimbaljević, M., Tretiakova, T. N., & Syromiatnikova, Y. A. (2020). Determinants of residents' support for sustainable tourism development: Implications for rural communities. Sustainability, 12(22), 9438. https://doi.org/10.3390/su12229438

Fun, F. S., & Lo, M. C. (2015). Community involvement and sustainable rural tourism development: Perspectives from local communities. European Journal of Tourism Research, 11, 125–146.

Gao, J., & Wu, B. (2017). Revitalising traditional villages through rural tourism: A case study of Yuanjia Village, Shaanxi Province, China. Tourism Management, 63, 223–233. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.04.003

Ghaderi, Z., & Henderson, J. C. (2018). Sustainable rural tourism in Iran: A perspective from Hawraman Village. Tourism Management Perspectives, 2, 47–54.

Grgić, I., Hadelan, L., Krznar, S., & Zrakić, M. (2017). Could rural tourism revitalise rural areas in Croatia? Agroeconomia Croatica, 7, 98–108.

Kneafsey, M. (2001). Rural cultural economy. Annals of Tourism Research, 28(3), 762–783.

Krajčík, V., Ključnikov, A., & Říhová, E. (2019). Innovative sharing economy business models in tourism: The case of Airbnb in Prague. Marketing and Management of Innovations, 2, 108–117. https://doi.org/10.21272/mmi.2019.2-10

Paresishvili, O., Kvaratskhelia, L., & Mirzaeva, V. (2017). Rural tourism as a promising trend of small business in Georgia: Topicality, capabilities, peculiarities. Annals of Agrarian Science, 15(3), 344–348. https://doi.org/10.1016/j.aasci.2017.07.008

Shcherbachenko, V., Zakharkina, L., Zakharkin, O., & Basantsov, I. (2021). Green tourism as an innovative direction of households' activities in rural areas. E3S Web of Conferences, 234, Article 00005. https://doi.org/10.1051/e3sconf/202123400005

Sulaj, A., Tërpollari, A., & Kondi, B. (2022). Villages' revitalization supports sustainable agritourism in Albania. Journal of Environmental Management and Tourism, 13(2), 451–463.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266

Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266

Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

Exploring Sustainable Rural Tourism Strategies in the Peri-Urban Areas of Metropolises

Alireza Farazandeh1, Zahed Shafiei*2, Mahtab Jafari3

1. Department of Geography, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Email: Alireza.farazandeh@iau.ir

*2. Department of Museum and Tourism, Faculty of Advanced Research, Arts, and Entrepreneurship, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Email: z.shafiei@aui.ac.ir

3. Department of Geography, Cha.C., Islamic Azad University, Chalus, Iran.

Email: Mahtab.Jafari@iau.ir

Abstract

The rapid expansion of metropolitan areas has profoundly influenced the socio-economic, cultural, and environmental structures of surrounding rural settlements. This study aimed to investigate the effects of the growth of Tehran and Karaj metropolitan areas on the transformation of tourism structures in adjacent villages, with particular emphasis on sustainable and green tourism development. The research adopted an applied, descriptive-correlational design using a quantitative approach. Data were collected through a structured questionnaire distributed among experts, tourism professionals, local managers, and residents of villages located within the metropolitan sphere of influence. Reliability and validity of the measurement instrument were confirmed using Cronbach's alpha, composite reliability, and confirmatory factor analysis. Structural Equation Modeling (SEM) implemented in LISREL was employed to test the proposed conceptual framework.

The findings revealed that metropolitan expansion significantly transforms neighboring rural communities from production-oriented settlements into consumption-oriented areas. Furthermore, metropolitan growth was found to exert significant positive effects on the environmental, economic, social, cultural, and demographic dimensions of rural tourism. The results also demonstrated that tourism education contributes substantially to the promotion of green tourism, while regional economic development, spatial planning, and preservation of indigenous culture play essential roles in achieving sustainable rural tourism development. All proposed hypotheses were statistically supported, confirming the robustness of the conceptual model.

The study concludes that metropolitan expansion represents both an opportunity and a challenge for rural tourism development. Sustainable regional planning, environmental conservation, community participation, and protection of local cultural heritage are essential to maximize the positive outcomes of metropolitan growth while minimizing its adverse impacts. The findings provide valuable implications for policymakers, regional planners, and tourism managers seeking to promote balanced metropolitan-rural development and sustainable tourism strategies.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266

Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

Keywords: Metropolitan Growth; Rural Tourism; Green Tourism; Sustainable Tourism; Regional Development; Sustainable Development; Tehran; Karaj; Structural Equation Modeling.

Introduction

Rapid urbanization has become one of the most influential drivers of socio-economic transformation across developing countries. The expansion of metropolitan areas has substantially altered the spatial, economic, social, and environmental characteristics of surrounding rural settlements. In Iran, the continuous physical and functional expansion of Tehran and Karaj has significantly reshaped neighboring villages, affecting agricultural production, land use, employment patterns, tourism activities, and local cultural identity. While metropolitan growth often generates new economic opportunities through improved accessibility, infrastructure development, and tourism expansion, it simultaneously introduces numerous challenges, including environmental degradation, excessive consumerism, cultural transformation, and weakening of traditional rural production systems.

Rural tourism has increasingly been recognized as an important instrument for achieving sustainable rural development. Green tourism, in particular, emphasizes environmental conservation, preservation of local culture, sustainable use of natural resources, and enhancement of residents' quality of life. Nevertheless, the rapid expansion of metropolitan regions may either strengthen or undermine these objectives depending on the manner in which urban growth interacts with rural communities. Consequently, understanding the relationship between metropolitan growth and the structural transformation of rural tourism has become an important issue for planners, policymakers, and regional development authorities.

The present study investigates the effects of the expansion of Tehran and Karaj metropolitan areas on the transformation of tourism structures in surrounding villages. More specifically, it examines whether metropolitan growth converts neighboring rural communities from production-oriented economies into consumption-oriented settlements and evaluates its impacts on the environmental, economic, social, cultural, and demographic dimensions of rural tourism development.

Methodology

This study employed an applied research design using a descriptive-correlational survey approach. The statistical population consisted of experts, local managers, tourism specialists, rural planners, and residents of villages located in the metropolitan influence zones of Tehran and Karaj. Data were collected using a structured questionnaire based on a five-point Likert scale.

The reliability and validity of the measurement model were carefully assessed before hypothesis testing. Internal consistency was evaluated using Cronbach's Alpha and Composite Reliability (CR), while construct validity was examined through confirmatory factor analysis. Structural Equation Modeling (SEM) implemented in LISREL was employed to evaluate the proposed conceptual model and test the research hypotheses.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266 Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026

The obtained Cronbach's Alpha coefficients ranged between 0.835 and 0.914, while Composite Reliability values varied from 0.889 to 0.930, indicating excellent internal consistency. Confirmatory factor analysis demonstrated satisfactory factor loadings for all constructs, and the measurement model exhibited acceptable psychometric properties. The structural relationships among latent variables were subsequently examined through path analysis.

Findings

The findings indicate that metropolitan expansion significantly influences the transformation of neighboring rural areas. The first hypothesis confirms that metropolitan growth contributes to shifting rural settlements from production-centered economies toward consumption-oriented systems. This transformation is reflected in changes in residents' consumption behavior, reduced dependence on traditional agricultural production, and increasing reliance on urban markets and service activities.

The second hypothesis demonstrates that metropolitan expansion significantly affects all major dimensions of rural tourism development. The results reveal positive and statistically significant relationships between metropolitan growth and environmental, social, economic, demographic, and cultural transformations within rural destinations. Improved transportation infrastructure, greater accessibility, and increased tourist inflows have enhanced local economic opportunities while simultaneously generating environmental pressures and socio-cultural changes.

The study further shows that tourism education and awareness contribute positively to the development of green tourism practices in rural communities. Environmental education improves local participation in sustainable tourism activities and encourages environmentally responsible behavior among residents and visitors.

Moreover, regional economic development, spatial planning, and preservation of indigenous culture emerged as essential determinants of sustainable rural tourism. Villages possessing stronger local cultural identity and more comprehensive regional development strategies demonstrated greater capacity for attracting sustainable tourism investments while maintaining their environmental and cultural resources.

Overall, the structural equation model confirmed the statistical significance of all proposed hypotheses, suggesting that metropolitan growth serves as both an opportunity and a challenge for sustainable rural tourism development.

Conclusion

The results emphasize that the expansion of metropolitan areas should not be viewed solely as a process of physical urban growth but rather as a multidimensional phenomenon influencing the entire rural development system. Although metropolitan expansion creates new opportunities for employment, investment, tourism diversification, and regional economic growth, it may also accelerate consumer-oriented lifestyles, environmental degradation, land-use changes, and the gradual erosion of rural cultural identity.

The findings highlight the necessity of adopting integrated regional planning strategies capable of balancing metropolitan expansion with sustainable rural development objectives. Policymakers should strengthen green tourism initiatives through environmental education, preservation of indigenous culture, protection of natural resources, and implementation of participatory planning mechanisms involving local communities.

Furthermore, sustainable tourism policies should prioritize environmentally friendly infrastructure, responsible land-use management, and community-based tourism development to ensure that metropolitan growth contributes to long-term regional sustainability rather than merely short-term economic expansion.

The present research contributes to the literature by providing empirical evidence regarding the multidimensional effects of metropolitan expansion on rural tourism structures in Iran. The proposed model offers practical implications for regional planners, tourism authorities, and policymakers seeking to achieve balanced urban-rural development while preserving environmental sustainability and cultural heritage.

[DOI: https://doi.org/10.83252/geospa-0355266
Downloaded from geographical-space.iau-ahar.ac.ir at 5:51 IRDT on Thursday September 10th 2026